

MĀRIS BALTIŅŠ

Valsts valodas centrs
Rīgas Juridiskā augstskola
maris.baltins@vvc.gov.lv

Profesora Ernesta Bleses devums valodniecībā: darba virzieni un publikācijas

Ernests Blese (1892–1964) pieder pie tās latviešu zinātnieku paaudzes, kas akadēmisko darbu uzsāka Pirmā pasaules kara laikā, turpināja Latvijas Universitātē, docējot galvenokārt ar ģermāņu valodām saistītos studiju kursus, bet viņa zinātniskās intereses bija saistītas ar dažādiem latviešu valodas un vispārējās valodniecības jautājumiem. Līdztekus darbam augstskolā bijis sava laika prestižākā humanitāro nozaru žurnāla “Izglītības Ministrijas Mēnešraksts” (1920–1939) redaktors, “Latviešu konversācijas vārdnīcas” autors, Izglītības ministrijas Terminoloģijas komisijas (1919–1921) un Pareizrakstības komisijas (1937–1944) loceklis, kā arī aktīvs Filologu biedrības (1920–1940) biedrs.

Kaut gan daudzi E. Bleses darbi labi zināmi attiecīgo nozaru speciālistiem, tomēr viņa zinātniskais mantojums, kas aptver ļoti atšķirīga rakstura publikācijas, līdz šim nav kopumā analizēts. Šajā ziņojumā iecerēts iezīmēt nozīmīgākos viņa darba virzienus:

- darbi latviešu valodas vēsturē: “Latviešu personu vārdu un uzvārdu studijas. I. Vecākie personu vārdi un uzvārdi (XIII–XVI gs.)” (1929, disertācija), J. Langija XVII gs. latviešu-vācu vārdnīcas manuskripta izdošana (1936), kā arī populārāki apcerējumi “Latviešu literatūras vēsture. Vecākais un vidējais posms no XVI gs. vidus līdz XIX gs. vidum” (1947, “Mūsu valoda savu vēsturisko cīņu gaitās” (1955) un “Izteiksmes līdzekļu jaunizveidojumi mūsu literārajā valodā vēsturiskā atskatā” (1964);
- mācību grāmata “Ievads valodniecībā” (1922) – pirmais sistemātiskais vispārējās valodniecības kurss latviešu valodā;
- etnopsiholoģiski apcerējumi par tautas rakstura izpausmēm valodā, plašākais darbs “Valoda un tautas gars” (1940);
- valodas situācijas un lingvistiskās attieksmes analīze, ietverot publikācijas gan valsts tapšanas sākumposmā (par valodas statusa maiņu), gan par valodnieku un inteliģences lomu neatkarīgā valstī (“Inteliģence un valoda” (1928), “Valodnieka ceļš” (1936)), gan vācu okupācijas laikā (nozīmīgākais “Kas ir valoda tās runātājam tautai” (1942); gan trimdā;
- praktiski palīglīdzekļi valodas kvalitātes uzlabošanai – “Latviešu pareizrakstības rokasgrāmata” (1933 kopā ar V. Pētersonu); “Pareizrakstības vārdnīca” (1939), “Norādījumi latviešu pareizrakstībā” (1941);
- Bībeles 1965. gada tulkojuma (tā dēvētā Londonas tulkojuma) rediģēšana;

-
- apcerējumi par ievērojamu latviešu (J. Alunāns, A. Kronvalds, A. Stērste, K. Milenbahs u.c.) un cittautu (A. Becenbergers, J. Jablonskis, J. Zubatijs u. c.) valodnieku mūžu un darbiem;
 - jaunāko valodniecības publikāciju recenzēšana;
 - latviešu valodas un literatūras popularizēšana ārvalstu (it īpaši itāļu) presē un enciklopēdiskos izdevumos.